

TRI SVETY

I. Duševný svet

k meditácii č.306

Pozorovanie človeka ukázalo, že patrí trom svetom. Látky a sily, ktoré budujú telo, sú brané zo sveta fyzickej telesnosti. Človek získava poznanie o tomto svete pomocou vnímania svojich vonkajších fyzických zmyslov. Kto dôveruje iba týmto zmyslom a rozvíja iba ich schopnosť vnímania, nedokáže nadobudnúť vysvetlenie o dvoch ďalších svetoch, duševnom a duchovnom.

Či sa človek môže presvedčiť o skutočnosti nejakej veci alebo bytosti, to závisí od toho, či má na to vnímajúci orgán, zmysel.

Prirodzene, môže to ľahko viesť k nedorozumeniu, keď sa vyššie orgány vnímania nazvú duchovnými „zmyslami“, tak ako to robíme tu. Keď totiž hovoríme o „zmysloch“, mimovoľne sa to spojí s myšlienkou na to fyzické. Práve fyzický svet označujeme ako „zmyslový“ na rozdiel od „duchovného“. Aby sa predišlo nedorozumeniu, treba prihliadať k tomu, že o „vyšších zmysloch“ sa tu hovorí iba v podobenstve, v prenesenom zmysle. Tak ako fyzické zmysly vnímajú to fyzické, tak duševné a duchovné zmysly vnímajú to duševné a duchovné. Výraz „zmysel“ sa používa len vo význame „orgán vnímania“. Človek by nič nevedel o svetle a farbe, keby nemal oko prijímajúce svetlo; nevedel by nič o zvukoch, keby nemal ucho citlivé na zvuky.

V tejto súvislosti nemecký filozof Lotze právom hovorí: „Bez oka citlivého na svetlo a bez ucha citlivého na zvuk by bol celý svet temný a tichý. Bolo by v ňom práve tak málo svetla alebo hlaholu, ako by nebolo možné cítiť bolesť zuba bez zubného nervu citlivého na bolesť.“

Aby sme to, čo sa tu hovorí, videli v správnom svetle, netreba ani uvažovať o tom, ako úplne inak než ľuďom, sa svet musí javiť nižším živým bytostiam, ktoré majú po celom povrchu tela rozprestretý len akýsi zmysel pre hmat alebo pocit. Svetlo, farba a tón pre nich v žiadnom prípade nemôžu existovať v rovnakom zmysle ako pre bytosti obdarené očami a ušami. Vibrácie vzduchu spôsobené výstrelom z pušky môžu mať na ne tiež vplyv, ak ich zasiahnu. Ale aby sa tieto vibrácie vzduchu prejavili duši ako tresk, je potrebné ucho. A aby sa určité procesy v jemnej substancii nazývanej éter prejavili ako svetlo a farba, je potrebné oko.

Človek vie niečo o bytosti alebo veci len vtedy, ak prostredníctvom jedného zo svojich orgánov vníma jej účinok. Tento vzťah človeka k svetu skutočnosti výstižne vyjadruje nasledujúci výrok Goetheho:

„Vlastne sa zbytočne snažíme vyjadriť podstatu veci. Vnímame ÚČINKY, no podstatu veci by nanajvýš obsahol úplný príbeh týchto účinkov. Márne sa snažíme opísať charakter človeka; namiesto toho stačí zozbierať jeho činy a skutky a obraz jeho charakteru sa nám vynorí sám. Farby sú skutky svetla, jeho skutky a strasti... Farby a svetlo síce súvisia v najpresnejšom vzájomnom vzťahu, ale musíme oboje myslieť ako niečo, čo patrí k celej prírode, lebo práve ona celá sa týmto spôsobom prostredníctvom nich chce zjavovať zvlášť zmyslu oka. Príroda sa takisto odhaľuje aj iným zmyslom... Tak prehovára príroda smerom nadol K OSTATNÝM ZMYSLOM, k známym, k NEUZNÁVANÝM, NEZNÁMYM ZMYSLOM; tak rozpráva sama so sebou a k nám prostredníctvom tisícok javov. PRE POZORNÉHO NIE JE NIKDE MŔTVA, ANI NEMÁ .“

Bolo by nesprávne, keby sme tento Goetheho výrok chceli chápať tak, že popiera poznateľnosť podstaty vecí. Goethe nemá na mysli, že vnímame len účinok veci a jej podstata sa skrýva za ním. Skôr má na mysli, že o takejto „skrytej podstate“ by sa nemalo vôbec rozprávať. Podstata nie je za jej prejavom; ale skôr sa prostredníctvom prejavov odhaľuje. Lenže táto podstata je v mnohých ohľadoch tak nesmierne bohatá, že sa inými zmyslami môže prejavovať v ešte iných podobách. To, čo sa prejavuje, patrí k podstate, lenže kvôli obmedzenosti zmyslov to nie je celá podstata. Tento Goetheho náhľad je aj v úplnom súlade s tým, čo sa tu myslí z hľadiska duchovnej vedy.

Tak ako sa v tele vyvíjajú oči a uši ako orgány vnímania, ako zmysly pre telesné procesy, tak má človek možnosť vychovať v sebe duševné a duchovné orgány vnímania, prostredníctvom ktorých sa mu otvorí svet duše a ducha. Pre toho, kto takéto vyššie zmysly nemá, sú tieto svety „temné a nemé“, tak ako je telesný svet „temný a nemý“ pre bytosť bez uší a očí.

Vzťah človeka k týmto vyšším zmyslom je však trochu iný ako k fyzickým zmyslom. O to, aby sa fyzické zmysly v človeku úplne vyvinuli, sa zvyčajne stará dobrotivá matka príroda. Vyvíjajú sa bez jeho pričinenia. Na rozvoji svojich vyšších zmyslov musí pracovať sám. Ak chce vnímať svet duše a ducha, musí vychovávať svoju dušu a ducha tak, ako príroda vypestovala jeho telo, aby mohol vnímať svoje fyzické okolie a orientovať sa v ňom. Takéto utváranie vyšších orgánov, ktoré príroda sama ešte nevyvinula, nie je neprirodzené, lebo vo vyššom zmysle všetko, čo človek dosiahne, patrí k prirodzenosti. Iba ten, kto by chcel tvrdiť, že človek musí zostať na

stupni vývoja, na ktorom ho príroda prepustila zo svojich rúk, len ten by mohol nazvať výchovu vyšších zmyslov neprirodzenou. Takýto človek „neuznáva“ význam týchto orgánov v zmysle citovaného Goetheho výroku.

Takýto človek by však rovnako mal potierať aj všetku výchovu, pretože aj tá pokračuje ďalej za dielo prírody. A najmä by sa mal postaviť proti operácii slepých od narodenia. Lebo približne tak, ako operovaný slepý od narodenia, dopadne ten, kto v sebe prebúdza svoje vyššie zmysly spôsobom, ako je to vysvetlené v poslednej časti tohto spisu. Svet sa mu objaví s novými vlastnosťami, procesmi a skutočnosťami, ktoré fyzické zmysly neodhaľujú.

Je mu jasné, že prostredníctvom týchto vyšších orgánov nepridáva k realite nič svojvoľné, ale že bez nich by mu podstatná časť tejto reality zostala skrytá. Duševné a duchovné svety nie sú ničím povedľa alebo mimo fyzického sveta, nie sú od neho priestorovo oddelené. Tak ako pre operovaného slepca sa predtým temný svet rozžiari svetlom a farbami, tak aj duševne a duchovne prebudenému budú veci, ktoré mu predtým pripadali len fyzické, odhaľovať svoje duševné a duchovné vlastnosti. No tento svet je naplnený aj procesmi a bytosťami, ktoré pre duševne a duchovne neprebudeného zostávajú úplne neznáme. - (Neskôr sa v tejto knihe bude podrobnejšie hovoriť o výchove duševných a duchovných zmyslov. Najskôr však tieto vyššie svety opíšeme. Kto popiera existenciu týchto svetov, nehovorí nič iné, než že ešte nerozvinul svoje vyššie orgány. Vývoj ľudstva nie je na žiadnej úrovni uzavretý, musí stále pokračovať ďalej.)

[meditácia č. 306](#) < späť

ďalej na > [pokračovanie textu](#)

celý text: Rudolf Steiner - Teozofia, TRI SVETY, I. [Duševný svet](#) - celá kapitola